

zaterdag

24.09.2016

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Francis Maes

deFilharmonie & Philippe Herreweghe

Tchaikovsky's Notenkraaker

CONCERTGEBOUW BRUGGE

deFilharmonie (BE) bezit als symfonieorkest een artistieke souplesse die toelaat om meerdere stijlen op een historisch verantwoorde wijze te vertolken. Het grote repertoire en het bijzondere karakter van het orkest zorgen voor een unieke positie in binnen- en buitenland. Zo wordt deFilharmonie geregeld uitgenodigd door belangrijke internationale huizen zoals het Weense Musikverein en het Amsterdamse Concertgebouw. In haar cd-opnames focust deFilharmonie op het grote orkestrepertoire, Belgische muziek en hedendaags klassiek. Verschillende cd's van deFilharmonie werden bekroond door de vakpers, waaronder recente opnames van Beethoven, Mendelssohn en Dvořák, onder leiding van Philippe Herreweghe.

Philippe Herreweghe (BE) profileerde zich met Collegium Vocale Gent, La Chapelle Royale en Ensemble Vocal Européen als specialist van renaissance- en barokmuziek. Zijn levendige, diepgaande en retorische aanpak van dit repertoire wordt alom geprezen. Met het Orchestre des Champs-Elysées legt hij zich sinds 1991 ook toe op het klassieke en romantische repertoire. Sinds 1997 is hij muzikdirecteur van deFilharmonie, met een focus op een verfrissende lezing van (pre)-romantische muziek. Enkele jaren geleden richtte Philippe Herreweghe het platenlabel Phi op, dat inmiddels al zestien cd's uitbracht met zeer divers repertoire van Collegium Vocale Gent, het Orchestre des Champs-Elysées en violiste Christine Busch. In 2010 ontving de dirigent de prestigieuze Bachmedaille van de stad Leipzig.

deFilharmonie: orkest

Philippe Herreweghe: dirigent

—

Pyotr Il'yich Tchaikovsky (1840-1893)

De notenkraaker, suite, opus 71a (selectie)
(1892)

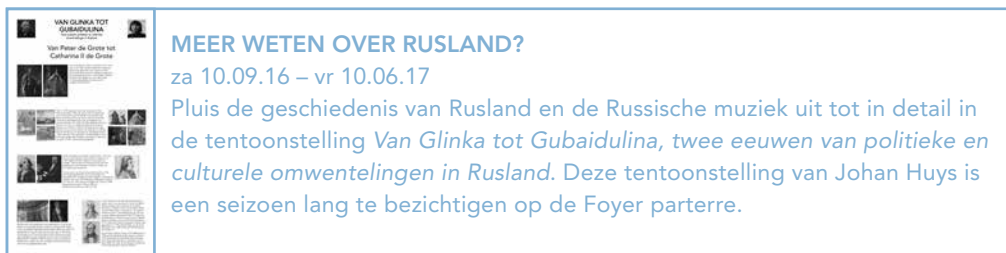
- Ouverture
- Mars
- Galop van de kinderen en intrede van de ouders
- Chocolade (Spaanse dans)
- Koffie (Arabische dans)
- Thee (Chinese dans)
- Trepak (Russische dans)
- Dans van de rietfluitjes
- Tarantella
- Dans van de suikerfee
- Bloemenwals

— pauze —

Pyotr Il'yich Tchaikovsky

Symfonie nr. 2 in c 'Klein-Russische', opus 17
(1872)

- Andante sostenuto – Allegro vivo
- Andantino marziale, quasi moderato
- Scherzo. Allegro molto vivace
- Finale. Moderato assai – Allegro vivo

MEER WETEN OVER RUSLAND?
za 10.09.16 – vr 10.06.17
Pluis de geschiedenis van Rusland en de Russische muziek uit tot in detail in de tentoonstelling *Van Glinka tot Gubaidulina, twee eeuwen van politieke en culturele omwentelingen in Rusland*. Deze tentoonstelling van Johan Huys is een seizoen lang te bezichtigen op de Foyer parterre.

Lees meer
over het Russische
seizoen van het
Concertgebouw

FOCUS
TCHAIKOVSKY

ORKESTRAAL

Tchaikovsky's Notenkraker en Tweede symfonie

De twee werken op het programma zijn te situeren aan het begin en het einde van Tchaikovsky's ontwikkeling. De *Tweede symfonie* dateert uit 1872. Tchaikovsky was toen leraar aan het Conservatorium van Moskou. Hij herzag de symfonie in 1879 en maakte er toen gedeeltelijk een nieuwe compositie van. De balletmuziek voor *De notenkraker* ontstond in 1891-92 en vertegenwoordigt Tchaikovsky's late stijl.

Tchaikovsky componeerde de *Tweede symfonie* in 1872 tijdens zijn zomervakantie op het Oekraïense landgoed van zijn zuster Alexandra in Kamenka. Terug in Moskou, voltooide hij haar in november. Hij was blijkaar tevreden met het resultaat. Aan zijn broer Modest schreef hij: 'Ik denk dat het mijn beste werk is wat de perfectie van de vorm betreft, een kwaliteit waarin ik tot nu nog niet heb geschitterd.' In 1879 dacht hij er anders over. Op 3 december schreef hij aan zijn nieuwe beschermvrouw Nadjezjda von Meck: 'Ik gaf haar aan Bessel in 1872 als tegenprestatie voor zijn inspanningen bij de productie van *De Opritsjnik*, zonder honorarium, op voorwaarde dat hij de partituur zou uitgeven. Zeven jaar lang heeft hij mij bedrogen, altijd bewegend dat de partituur spoedig klaar zou zijn, ook al was er nog geen begin gemaakt met de gravure. Ik was erg boos – maar in feite heeft zijn onscrupuleus gedrag me een dienst bewezen. Ik heb besloten om het eerste en derde deel opnieuw te schrijven, om het tweede te veranderen, en het laatste in te korten. Dus, als alles goed gaat in Rome, zou ik van deze onvolgroeide en middelmatige symfonie een goede moeten maken.'

De nieuwe versie was geen loutere correctie van het origineel. Het eerste deel is zelfs een nieuwe compositie. Tchaikovsky behield de

inleiding en de coda, maar componeerde een nieuw eerste thema. Voor het tweede thema combineerde hij elementen van de beide thema's uit de eerste versie. In het tweede deel veranderde hij enkel de tempoaanduiding. Het scherzo kreeg een volledig nieuwe orkestratie en in de finale zijn 147 maten geschrapt.

De symfonie dankt haar bijnaam *Klein-Russische* aan twee citaten van Oekraïense volksliederen. De inleiding tot het eerste deel is gebaseerd op het volkslied *Beneden bij Moeder Wolga*. De finale gebruikt de melodie van het volkslied *De kraanvogel*. Het middendeel van het tweede deel citeert een Russische rondedans. De folkloristische ontleningen wekten veel interesse bij de componisten van de zogenaamde *Koetsjka*, 'Het machtige hoopje', de bijnaam voor de componisten rond de centrale figuur Mily Balakirev. Tchaikovsky kreeg een uitnodiging bij Rimsky-Korsakov in Sint-Petersburg en moest uit de symfonie voorspelen. 'Het hele gezelschap rukte me bijna uit elkaar in hun enthousiasme', schreef hij later aan zijn broer Modest.

Voor Tchaikovsky was de verwerking van Russische folklore nochtans geen prioriteit. Met zijn *Tweede symfonie* demonstreerde hij dat hij het Russische idioom even goed beheerste als zijn nationalistische tegenhangers. De zorg voor de symfonische vorm was een grotere ambitie. Voor de compositie van de tweede versie kon hij bogen op de ervaring die hij intussen had opgedaan met de *Derde* en de *Vierde symfonie*. De tweede versie van het eerste deel is luchtiger van toon dan de eerste.

De notenkraker (1892) was Tchaikovsky's derde ballet. Na het succes van *De schone slaapster* plande Ivan Vsevolozjski, intendant van de Keizerlijke Theaters, meteen een nieuwe samenwerking. Hij koos opnieuw voor een

sprookje, maar vatte het ditmaal iets anders op. *De notenkraker* zou een ballet worden waarin kinderen de hoofdrol speelden. Het oorspronkelijke verhaal van E.T.A. Hoffmann gaat precies over de verbeelding, de angsten en verlangens van de kindertijd. Het idee om zo'n onderwerp uit te kiezen voor een balletscenario was origineel. Het bood de kans om realiteit en fantasie met elkaar te verweven. Vsevolozjski had al zijn overtuigingskracht nodig om Tchaikovsky warm te maken voor het project. Het ballet zou dienen als tweede deel van een *double bill*, na de korte opera *Iolanta*. Tchaikovsky werkte aan de compositie tijdens een concerttournee in het voorjaar 1891 langs Berlijn, Parijs en Rouen. Hij was niet meteen tevreden. Hij scheef aan Vsevolozjski dat hij diep moest gaan om zich te concentreren. Vsevolozjski betuigde zijn spijt dat hij Tchaikovsky met het ballet had belast. Uiteindelijk vroeg Tchaikovsky enkel maar om een seizoen uitstel op het speelplan. Op 23 maart 1892 voltooide hij de partituur. De première vond plaats op 6 december 1892 in een choreografie die grotendeels het werk was van Lev Ivanov. De reserves van Tchaikovsky worden geregeld aangegrepen als verklaring voor vermeende zwakheden in de partituur. Een vaak herhaald verdict is dat *De notenkraker* niet het niveau bereikt van *De schone slaapster*. De opmerkelijke zorg voor uiterlijkheden – de briljante orkestrale kleuren en sprankelende klankeffecten die vriend en vijand erkennen, zoals het *celesta* of het *frulato* op de dwarsfluit – zouden wijzen op een poging om een dieper gebrek aan inspiratie te verbergen. Dergelijke kritieken geven geen verklaring voor

het succes van *De notenkraker* als standaard voor het klassieke ballet. Dat choreografen blijven zoeken naar werkbare oplossingen om het verhaal te brengen is volledig op het conto van de muziek te schrijven. De muziek voegt haar eigen logica toe aan het verhaal. Doorheen zijn oeuvre ontwikkelde Tchaikovsky een bijzondere gave om realiteit en fantasie te vermengen. Zijn beroemdste opera's *Jevgeni Onegin* en *Schoppenvrouw* gaan precies over de spanning tussen sociale normen en de diepe verlangens van het individu. *De notenkraker* herneemt die spanning vanuit het perspectief van een kind. Zoals in zijn opera's

'Doorheen zijn oeuvre ontwikkelde Tchaikovsky een bijzondere gave om realiteit en fantasie te vermengen.'

vertaalt Tchaikovsky het conflict in een tegenstelling tussen sociale dansen als code voor menselijke relaties en een suggestieve muziek die wijst op het bizarre en het demonische in de individuele psyche. Tchaikovsky is bovendien een meester in de suggestie

van een subjectieve blik op het sociale universum. De ouverture van *De notenkraker* is een meesterstuk van karakterisering. In zijn kleine, ingehouden gebaren en lichte textuur maakt de ouverture meteen duidelijk dat al wat volgt moet worden gezien vanuit de kinderlijke fantasie.

Francis Maes

Bovenstaande foto van omstreeks 1890 toont Pyotr Il'yich Tchaikovsky (zittend rechts), zijn oudere broer Nikolay (zittend links), de jongere tweelingbroers Anatoly (staand links) en Modest (staand rechts) en de jongere Hippolyt (staand midden). Met de tweeling had Pyotr Tchaikovsky een hechte band, vooral met Modest, de librettist van zijn laatste twee opera's *Schoppenvrouw* en *Iolanta*, en zijn eerste biograaf. Modest was ook de auteur van verschillende weinig succesvolle toneelstukken en het was hij die daags na de première van de *Zesde symfonie*

(28 oktober 1893) de titel 'Pathétique' voorstelde. Pyotr stierf in 1893. Zijn broers overleefden hem allemaal. Nikolay stierf in 1911, Anatoly in 1915, Modest in 1916. Het was ook Modest die het laatste woonhuis in Klin (nabij Moskou) samen met Pyotr's oude dienaar Alexej Sofronov tot een museum ombouwde. Na de dood van Modest beheerde de voormalige admiraal Hippolyt de tot museum omgevormde woning. Hij overleed in 1927 op 83-jarige leeftijd.

Johan Huys

concertmeester

Lisanne Soeterbroek

eerste viool

Eric Baeten
Peter Manouilov
Nana Hiraide
Yuko Kimura
Mara Mikelsone
Christophe Pochet
Natalia Tessak
Guido van Dooren
Isabelle Dunlop
La Ie Lee
Kristina Rimkeviciute

tweede viool

Orsolya Horvath
Frederic Van Hille
Xu Han
Liesbeth Kindt
Ilse Pasmans
David Perry
Lydia Seymortier
Marjolijn Van der Jeught
Mireille Kovac
Keren-Peta Lorier
Floris Uytterhoeven
Jeroen Vernimmen

altviool

Sander Geerts
Barbara Giepner
Rajmund Glowczynski
Wieslaw Chorosinski
Marija Krumes
Bart Vanistendael
Lisbeth Lannie
Jasmien Van Hauthem

cello

Marc Vossen
Olivier Robe
Dieter Schützhoff
Birgit Barrea
Claire Bleumer
Diego Liberati

contrabas

Christian Vander Borgh
Tadeusz Bohuszewicz
Julita Fasseva
Jeremiusz Trzaska
Katrien Dupont

fluit

Edith Van Dyck
Charlène Deschamps
Peter Verhoyen

hobo

Eric Speller
Sébastien Vanlerberghe
Dimitri Mestdag

klarinet

Benjamin Dieltjens
Ria Moortgat
Benoît Viratelle

fagot

Oliver Engels
Tobias Knobloch

hoorn

Eliz Erkalp
Koen Cools
Morris Powell
Koen Thijs

trompet

Alain De Rudder
Luc Van Gorp

trombone

Harry Ries
Lode Smeets
Roel Avonds

tuba

Bernd van Echelpoel

pauken

Pieterjan Vranckx

percussie

Manuel Martinez Navarro
Jaume-Blai Santonja Espinos

harp

Samia Bousbaïne
Ségolène Brutin

celesta

Yutaka Oya

Danel Kwartet © Juuso Westerlund

vr 30.09.16 / 20.00 / Kamermuziekzaal
Danel Kwartet / Het Russische strijkkwartet I
Het Danel Kwartet bijt zich al jaren vast in de strijkkwartetten van Shostakovich en Weinberg en excelleert ondertussen in deze universele en tijdloze muziek. In de strijkkwartetten van beide componisten weerklinkt zowel de dreiging die uitging van het Sovjet-regime en het verdriet om zinloos vermoorde geliefden, als de strijd tegen onrecht, en de hoop op een betere wereld.

deFilharmonie © Benjamin Ealovega

za 04.02.17 / 20.00 / Concertzaal
deFilharmonie & Octopus Symfonisch Koor / Ivan de Verschrikkelijke
Sergey Prokofiev componeerde uitermate dramatische en levendige filmmuziek bij Eisensteins film *Ivan de Verschrikkelijke*. Beiden bleken geestverwanten, hun flexibiliteit en ongelimiteerde fantasie leidde tot een aantal perfecte samenwerkingen. *Ivan de Verschrikkelijke* is een oratorium over macht en shakespeareiaanse samenzweringen met prachtige muziek van Prokofiev.

ELENA CHERNYSHOVA

za 10.09.16 – zo 20.11.16

In het Concertgebouwcafé kan u Rusland ook in beelden ontdekken. De Russische fotografe Elena Chernyshova legde in de fotodocumentaire *Days of Nights – Nights of Day* het dagelijkse leven in de Siberische mijnstad Norilsk vast.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

BRUGGE

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV